EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 20. 5. 2020
COM(2020) 207 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o používaní ďalších foriem vyjadrenia a prezentácie výživových údajov

OBSAH

1. Úvod ... 2
2. Historické súvislosti ... 2
3. Právny rámec EÚ o označovaní výživových údajov na prednej strane balenia ... 3
3.1. Ďalšie formy vyjadrenia a prezentácie podľa nariadenia o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom ... 3
3.2. Iné systémy označovania výživových údajov na prednej strane balenia ... 4
3.3. Nutričné profilovanie ... 5
4. Systémy označovania na prednej strane balenia vykonávané alebo vyvinuté na úrovni EÚ ... 5
4.1. Rozličné formáty označovania výživových údajov na prednej strane balenia ... 5
4.2. Systémy označovania na prednej strane balenia schvaľované alebo posudzované členskými štátmi a Spojeným kráľovstvom ... 6
4.3. Systémy označovania vytvorené súkromnými prevádzkovateľmi v EÚ ... 9
5. Situácia na medzinárodnej úrovni ... 10
6. Záujem, pochopenie a reakcia spotrebiteľov a vplyv na zdravie ... 11
7. Vplyv na prevádzkovateľov potravinárskych podnikov a na vnútorný trh ... 15
8. Stanoviská a uhly pohľadu ... 18
8.1. Rada, Európsky parlament a Výbor regiónov ... 18
8.2. Odborníci členských štátov EÚ z príslušných vnútroštátnych orgánov ... 18
8.3. Zainteresované strany ... 19
8.4. Medzinárodné organizácie ... 20
9. Závery ... 20

1. ÚVOD

Táto správa je reakciou na povinnosť Komisie stanovenú článkom 35 ods. 5 nariadenia (EÚ) č. 1169/2011[1] o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom. V tomto ustanovení sa vyžaduje, aby Komisia predložila Európskemu parlamentu a Rade správu o používaní ďalších foriem vyjadrenia a prezentácie výživových údajov, o ich účinku na vnútorný trh a o vhodnosti ďalšej harmonizácie týchto foriem. V ustanovení sa takisto uvádza, že Komisia môže k tejto správe pripojiť návrhy na úpravu príslušných ustanovení Únie.

Od decembra 2016 sa nariadením o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom vyžaduje, aby sa pri prevažnej väčšine balených potravín[2] uvádzali výživové údaje, často na zadnej strane balenia, čím sa spotrebiteľom umožní prijímať informované rozhodnutia s ohľadom na ich zdravie. Tieto údaje môžu byť doplnené dobrovoľným zopakovaním hlavných prvkov v hlavnom zornom poli (známom ako „predná strana balenia“), ktoré by spotrebiteľom mali pomôcť rýchlo sa pri nákupe potravín zorientovať v základných informáciách o výživovej hodnote. Na takéto zopakovanie možno na prednej strane balenia použiť aj iné formy vyjadrenia a/alebo prezentácie (napr. grafické formy alebo symboly) nad rámec povinných výživových údajov (vyjadrených napr. slovami alebo číslami).

Na základe získaných skúseností s týmito ďalšími formami vyjadrenia a/alebo prezentácie výživových údajov bola Komisia požiadaná, aby do 13. decembra 2017 prijala správu o ich používaní a vplyve. Vzhľadom na obmedzené skúsenosti v tejto oblasti v uplynulých rokoch a na nedávny vývoj na vnútroštátnej úrovni bolo s cieľom zahrnúť skúsenosti s nedávno zavedenými systémami prijatie správy odložené. Táto správa ide nad rámec rozsahu pôsobnosti článku 35 nariadenia o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom (t. j. ďalších foriem vyjadrenia a/alebo prezentácie opakujúcich informácie uvedené vo výživových údajoch) a zahŕňa aj systémy poskytovania informácií o celkovej nutričnej kvalite potravín na prednej strane balenia, keďže takéto rozlíšenie by nebolo relevantné z hľadiska spotrebiteľa.

V tejto správe sa uvádzajú hlavné systémy označovania výživových údajov na prednej strane balenia, ktoré sa v súčasnosti používajú alebo sa vyvíjajú na úrovni EÚ, ako aj niektoré systémy uplatňované na medzinárodnej úrovni. Riešia sa v nej aj otázky pochopenia zo strany spotrebiteľov, účinnosti a vplyvu systémov označovania na prednej strane balenia. Táto správa vychádza z prehľadu literatúry a z údajov týkajúcich sa danej oblasti, ktoré zhromaždilo a analyzovalo Spoločné výskumné centrum, a takisto z rozsiahlych konzultácií Komisie s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a príslušnými zainteresovanými stranami.

2. HISTORICKÉ SÚVISLOSTI

V zmysle návrhu nariadenia Komisie o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom z januára 2008[3] mali prevádzkovatelia potravinárskych podnikov povinne uvádzať údaje o energetickej hodnote, obsahu tuku, nasýtených tukov, sacharidov, cukru a soli na prednej strane balenia balených spracovaných potravín. Okrem toho bol povolený vývoj dobrovoľných vnútroštátnych systémov na označovanie týchto povinných prvkov inými formátmi prezentácie (napr. grafických foriem).

---

[1] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1169/2011 z 25. októbra 2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom, Ú. v. EÚ L 304, 22.11.2011, s. 18.

[2] Potraviny vyňaté z požiadavky povinného označovania výživových údajov sa uvádzajú v prílohe V k nariadeniu (EÚ) č. 1169/2011.

[3] KOM(2008) 40 v konečnom znení, článok 34.

Spoluzákonodarcovia sa rozhodli ponechať možnosť označovania na prednej strane balenia, ale odstrániť jej povinný charakter. Dohodli sa na tom, že v prípade neexistencie systému označovania výživových údajov na prednej strane balenia, ktorý by bol zrozumiteľný a prijateľný pre všetkých spotrebiteľov v EÚ, by sa táto vec mala ponechať na členské štáty a prevádzkovateľov potravinárskych podnikov, ktorí vyvinú vlastné systémy prispôsobené svojim spotrebiteľom za predpokladu, že pritom dodržia určité kritériá. Cieľom bolo zhromaždiť skúsenosti o fungovaní rôznych systémov v členských štátoch a v neskoršej fáze prijať informovanejšie rozhodnutie o možnej ďalšej harmonizácii. V tejto súvislosti nariadenie o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom prijaté v roku 2011 obsahovalo požiadavku, aby Komisia predložila túto správu o používaní a vplyve rôznych systémov a o vhodnosti ďalšej harmonizácie.

Od prijatia nariadenia o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom rastie záujem verejných orgánov o označovanie výživových údajov na prednej strane balenia vzhľadom na rastúcu mieru nadváhy a obezity vo väčšine členských štátov EÚ a značnú záťaž vyplývajúcu z chorôb súvisiacich s rizikovými stravovacími návykmi[4]. Ciele politiky označovania na prednej strane balenia sú zvyčajne dvojaké: 1. poskytnúť spotrebiteľom dodatočné informácie s cieľom informovať ich o zdravších potravinách a 2. motivovať prevádzkovateľov potravinárskych podnikov, aby zmenili zloženie výrobkov tak, aby boli zdravšie (Kanter et al., 2018). Označovanie na prednej strane balenia sa preto čoraz viac vníma ako nástroj na podporu stratégií[5] zameraných na prevenciu obezity a iných neprenosných chorôb súvisiacich so stravou. V súčasnosti sa v celej EÚ vyvinulo a zaviedlo niekoľko systémov označovania na prednej strane balenia.

3. PRÁVNY RÁMEC EÚ O OZNAČOVANÍ VÝŽIVOVÝCH ÚDAJOV NA PREDNEJ STRANE BALENIA

1.1. Ďalšie formy vyjadrenia a prezentácie podľa nariadenia o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom

Nariadenie o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom umožňuje na dobrovoľnom základe zopakovať na prednej strane balenia niektoré výživové údaje, t. j. samotnú energetickú hodnotu alebo energetickú hodnotu spolu s údajmi o množstve tuku, nasýtených mastných kyselín, cukrov a soli (článok 30 ods. 3). Podľa článku 35 nariadenia o poskytovaní

[4] Vo väčšine členských štátov EÚ problémy s nadváhou a obezitou rýchlo narastajú, pričom podľa odhadov malo v roku 2014 nadváhu 51,6 % populácie EÚ (vo veku 18 a viac rokov). Obezita je vážnym problémom v oblasti verejného zdravia, pretože významne zvyšuje riziko chronických ochorení, ako sú kardiovaskulárne ochorenia, diabetes typu 2 a určité druhy rakoviny (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Overweight_and_obesity_-_BMI_statistics). Všeobecnejšie sa odhaduje, že v Európskej únii viac ako 950 000 úmrtí a viac ako 16 miliónov stratených rokov života možno pripísať rizikám vyplývajúcim z nezdravej stravy (https://ec.europa.eu/jrc/en/health-knowledge-gateway/societal-impacts/burden).

[5] V rámci svojich stratégií v oblasti podpory zdravia a prevencie chorôb členské štáty EÚ uplatňujú rozličné postupy (napr. dohody o zmene zloženia, obmedzenia predaja potravín s vysokým obsahom tuku, soli a cukru, verejné obstarávanie zdravých potravín, zdaňovanie sladkých nápojov). Európska komisia podporuje členské štáty v ich opatreniach zameraných na zdravý životný štýl a zdravú výživu prostredníctvom vykonávania stratégie riešenia zdravotných problémov súvisiacich s výživou, nadváhou a obezitou v Európe z roku 2007, rámca EÚ pre národné iniciatívy týkajúce sa vybraných živín z roku 2011 (v roku 2008 bol prijatý rámec týkajúci sa zmien zloženia, pokiaľ ide o obsah soli) a akčného plánu EÚ týkajúceho sa detskej obezity na obdobie rokov 2014 – 2020. Podpora zdravého životného štýlu pomôže členským štátom dosiahnuť ciele trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a ciele WHO týkajúce sa neprenosných chorôb do roku 2025. (https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/nutrition_physical_activity/docs/2019_initiatives_npa_en.pdf)

informácií o potravinách spotrebiteľom môžu prevádzkovatelia potravinárskych podnikov odporučiť alebo členské štáty použiť ďalšie formy vyjadrenia a/alebo prezentácie výživových údajov (napr. grafické znázornenia/formy alebo symboly) za predpokladu, že spĺňajú kritériá stanovené v prílohe I k uvedenému nariadeniu.

Tieto kritériá zahŕňajú požiadavky, aby dodatočné formy vyjadrenia/prezentácie vychádzali zo spoľahlivého a vedecky platného spotrebiteľského prieskumu a neuvádzali spotrebiteľa do omylu. Formy vyjadrenia/prezentácie by mali byť výsledkom konzultácií so širokým spektrom skupín zúčastnených strán, musia uľahčiť spotrebiteľovi pochopenie prínosu alebo významu potraviny z hľadiska energetickej a výživovej hodnoty stravy a mali by byť podporené vedeckými dôkazmi o tom, že priemerný spotrebiteľ daným formám vyjadrenia alebo prezentácie rozumie. Navyše musia byť objektívne a nediskriminačné a nesmú vytvárať prekážky voľnému pohybu tovaru. Iné formy vyjadrenia by mali byť založené na harmonizovaných referenčných príjmoch alebo všeobecne uznávaných vedeckých odporúčaniach o príjmoch.

Od členských štátov sa vyžaduje, aby monitorovali používanie akýchkoľvek ďalších foriem vyjadrenia a prezentácie na svojom území a predkladali tieto informácie Komisii. Na uľahčenie takéhoto monitorovania môžu členské štáty od prevádzkovateľov potravinárskych podnikov, ktorí na ich území uvádzajú na trh potraviny s takýmito informáciami, vyžadovať, aby im oznámili používanie ďalších foriem vyjadrenia a/alebo prezentácie a poskytli im príslušné odôvodnenia, pokiaľ ide o plnenie požiadaviek stanovených v právnych predpisoch EÚ.

1.2. Iné systémy označovania výživových údajov na prednej strane balenia

Niektoré systémy označovania na prednej strane balenia vypracované členskými štátmi alebo prevádzkovateľmi potravinárskych podnikov nepatria do rozsahu pôsobnosti článku 35 nariadenia o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom, pretože neopakujú vybrané výživové údaje ako také, ale poskytujú informácie o celkovej nutričnej kvalite potraviny (napr. prostredníctvom symbolu alebo písmena). Takéto systémy sa podľa článku 36 nariadenia o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom považujú za „dobrovoľné informácie“, ktoré neuvádzajú spotrebiteľa do omylu, nie sú nejednoznačné ani mätúce pre spotrebiteľa a podľa potreby sú založené na príslušných vedeckých údajoch. Keď takýto systém priradí celkovú pozitívnu správu (napríklad prostredníctvom zelenej farby), spĺňa zároveň aj právne vymedzenie „výživového tvrdenia“[6], keďže v zmysle nariadenia (ES) č. 1924/2006 o výživových a zdravotných tvrdeniach o potravinách[7] (nariadenie o výživových tvrdeniach) tým poskytuje informácie o priaznivej výživovej kvalite potraviny. Podľa nariadenia o výživových tvrdeniach by sa tvrdenia mali zakladať na vedeckých dôkazoch, nemali by byť zavádzajúce a sú povolené len vtedy, ak sa dá očakávať, že priemerný spotrebiteľ pochopí priaznivé účinky uvedené v tvrdení. Systémy označovania na prednej stane balenia, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti nariadenia o výživových tvrdeniach, sa môžu používať iba na území členského štátu, ak ich príslušný členský štát prijal v súlade s článkom 23 nariadenia o výživových tvrdeniach, v ktorom sa uvádza postup oznamovania Komisii.

---

[6] Vo výživovom tvrdení sa uvádza alebo naznačuje, že potravina má osobitné pozitívne výživové vlastnosti v dôsledku: energetickej hodnoty, ktorú potravina poskytuje, živín alebo iných látok, ktoré potravina obsahuje alebo neobsahuje [článok 2 ods. 2 bod 4 nariadenia (ES) č. 1924/2006].

[7] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 z 20. decembra 2006 o výživových a zdravotných tvrdeniach o potravinách, Ú. v. EÚ L 404, 30.12.2006, s. 9.

1.3. Nutričné profilovanie

Nutričné profilovanie je kategorizácia potravín podľa nutričného zloženia na základe vopred stanovených kritérií[8]. Vo svete sa používa na rôzne účely, napríklad na reguláciu marketingu potravín pre deti. Aj v systémoch označovania výživových údajov na prednej strane balenia sa nutričné profilovanie využíva bežne. Väčšina týchto systémov je založená na kritériách nutričného profilovania, pričom môže ísť o jednoduché prahové hodnoty živín, napríklad s cieľom určiť, kedy sa v rámci systému priradí zelená, jantárová alebo červená farba, alebo o zložitejšie algoritmy, ktoré vytvoria súhrnné skóre. Kritériá nutričného profilovania sa môžu vzťahovať na všetky skupiny potravín v celom rozsahu alebo môžu byť špecifické pre rôzne skupiny výrobkov. Kritériá nutričného profilovania sa na etiketách neuvádzajú.

V EÚ sa pojem nutričného profilovania používa aj v súvislosti s výživovými a zdravotnými tvrdeniami o potravinách, kde sa pod pojmom „nutričné profily“ rozumejú prahové hodnoty živín, ako sú tuky, soli a cukry, pri presiahnutí ktorých je uvádzanie výživových a zdravotných tvrdení obmedzené alebo zakázané, čím sa predchádza šíreniu pozitívneho zdravotného posolstva pri potravinách s vysokým obsahom týchto živín. Podľa nariadenia o výživových tvrdeniach mala Komisia do roku 2009 stanoviť „nutričné profily“; tieto profily však ešte neboli vytvorené vzhľadom na to, že táto téma je veľmi kontroverzná, čo v roku 2009 preukázali rozdielne a polarizované názory, keď sa Komisia pokúsila tieto profily stanoviť. Hodnotenie nariadenia o výživových tvrdeniach je okrem iného zamerané na nutričné profilovanie a osobitne na otázku, či sú „nutričné profily“, ktorých cieľom je zabrániť lákavým tvrdeniam pri príliš slaných, mastných alebo sladených potravinách, naďalej vhodné na svoj účel alebo či existuje iná možnosť na dosiahnutie rovnakých cieľov.

4. SYSTÉMY OZNAČOVANIA NA PREDNEJ STRANE BALENIA VYKONÁVANÉ ALEBO VYVINUTÉ NA ÚROVNI EÚ

1.4. Rozličné formáty označovania výživových údajov na prednej strane balenia

V 80. rokoch začali niektoré vlády v kontexte stratégií na prevenciu obezity a iných neprenosných chorôb súvisiacich so stravou vyvíjať výživové etikety na označovanie výživových údajov na prednej strane balenia. Na začiatku 21. storočia sa počet iniciatív v tejto oblasti neustále zvyšuje súčasne so vznikajúcou globálnou epidémiou obezity a väčšou dostupnosťou spracovaných potravín na trhu (Kanter et al., 2018). Označovanie výživových údajov na prednej strane balenia sa na celom svete vykonáva rôznymi spôsobmi a v rôznych formátoch. V literatúre sa uvádzajú rozličné typológie na klasifikáciu uvedených formátov do kategórií podľa ich hlavných znakov.

Systémy možno rozdeliť na systémy uvádzania podrobností o živinách, v rámci ktorých sa poskytujú viac alebo menej podrobné informácie o výživovej hodnote špecifických živín, a na systémy uvádzania súhrnného ukazovateľa, pri ktorých ide skôr o súhrnné zhodnotenie celkovej výživovej kvality/zdravotnej prospešnosti výrobku (Savoie et al., 2013). Kategóriu systémov uvádzania podrobností o živinách možno rozdeliť na numerickú podkategóriu a podkategóriu farebného kódovania. Systémy „súhrnných ukazovateľov“ možno rozdeliť na podskupinu: „pozitívne ukazovatele“ (logá osvedčujúce pozitívne ukazovatele), ktoré možno použiť len na potraviny, ktoré spĺňajú určité výživové kritériá, a podskupinu „odstupňované ukazovatele“, ktoré poskytujú celkové a odstupňované informácie o nutričnej kvalite potravín a možno ich aplikovať na všetky potravinárske výrobky (Julia a Hercberg, 2017).

[8] https://www.who.int/nutrition/topics/profiling/en/.

Ďalšia typológia sa týka úrovne „direktívnosti“ systému, inými slovami, do akej miery etiketa poskytuje priamu informáciu o tom, či je výrobok výživovo vhodný pre spotrebiteľa alebo nie (Hodgkins et al., 2012). Ďalšia klasifikácia zahŕňa dve kategórie: „redukčné“ systémy (redukovaná verzia informácií o výživovej hodnote na zadnej strane balenia) a „hodnotiace“ systémy (hodnotenie informácií o výživovej hodnote pre spotrebiteľa) (Newman et al., 2014). Podľa vymedzenia sú všetky hodnotiace systémy označovania na prednej strane balenia, či už ide o ukazovatele uvádzajúce podrobnosti o živinách alebo súhrnné ukazovatele, založené na modeloch nutričného profilovania.

V tabuľke 1 sú klasifikované verejné systémy (vykonávané alebo navrhované) a niektoré súkromné systémy podľa rôznych typológií a poskytujú sa v nej aj informácie o ich tvorcoch a o tom, kde sa tieto systémy využívajú alebo navrhujú/oznamujú.

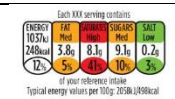
1.5. Systémy označovania na prednej strane balenia schvaľované alebo posudzované členskými štátmi a Spojeným kráľovstvom[9]

Súhrnné etikety – Pozitívne logá

Logo kľúčovej dierky, ktoré vypracovala Švédska národná agentúra pre potraviny a ktoré bolo vo **Švédsku** zavedené v roku 1989, bolo prvým systémom označovania vo forme loga na prednej strane balenia v EÚ. Kľúčová dierka je dobrovoľná bezplatná etiketa vo forme zeleného symbolu, ktorým sa v rámci 33 vymedzených skupín potravín (napr. chlieb, syr, hotové jedlá) na základe nutričných kritérií, ako je napríklad obsah tuku, cukrov, soli, celých zŕn alebo vlákniny, označuje zdravšia potravina. Logo nemožno použiť na výrobky, ktoré majú nízku nutričnú hodnotu, ako sú slané pochúťky alebo nealkoholické nápoje. V rokoch 2009 a 2013 zaviedli etiketu kľúčovej dierky **Dánsko** a **Litva**. Etiketu prijali aj krajiny, ktoré nie sú členmi EÚ (napr. Nórsko, Island).

[9] Spojené kráľovstvo vystúpilo z Európskej únie a od 1. februára 2020 sa stalo treťou krajinou.

Tabuľka 1 – Typológie a formáty systémov označovania výživových údajov na prednej strane balenia zavedené/navrhované/oznamované na úrovni EÚ a Spojeného kráľovstva

Taxonómia uvedená v literatúre				*Príklady systémov označovania na prednej strane balenia*		*Tvorca*	*Členský štát EÚ*
Etikety s podrobnosťami o živinách	**Číselné**	Nedirektívne	Reduktívne (neinterpretatívne)	*Etiketa referenčných príjmov*		*Súkromný*	*Pre celú EÚ*
				NutrInform Battery		*Verejný*	*IT*
	Farebné kódy	Polodirektívne	Hodnotiace (interpretatívne)	*Označenie na prednej strane balenia v UK*		*Verejný*	*UK*
				Ostatné „semaforové“ etikety		*Súkromný (maloobchodníci)*	*PT, ES*
Súhrnné etikety	**Pozitívne (osvedčujúce) logá**	Direktívne	Hodnotiace (interpretatívne)	*Kľúčová dierka*		*Verejný*	*SE, DK, LT*
				Logá srdca/zdravia		*MVO* *Verejný*	*FI, SI* *HR*
				Zdravá voľba		*Súkromný*	*CZ, PL* *V NL sa postupne ukončuje.*
	Odstupňované ukazovatele			*Nutričné skóre (Nutri-Score)*		*Verejný*	*FR, BE* *ES, DE, NL, LU*

Fínsko v roku 2000 schválilo označenie „Symbol srdca – lepšia voľba“. Kritériá na používanie symbolu (obsah tuku, soli, cukru a/alebo vlákniny) sú stanovené pre deväť hlavných skupín potravín. Právo používať toto označenie udeľujú odborníci nominovaní fínskymi združeniami pre zdravie srdca a cukrovku a podlieha poplatku[10].

V **Slovinsku** spoločnosť pre kardiovaskulárne zdravie[11] v roku 1992 s podporou vlády zaviedla logo „Ochranné jedlo“ (takisto nazývané „Malé srdce“) (Miklavec et al., 2016). Vzťahuje sa na balené potraviny, ktoré spĺňajú stanovené výživové kritériá.

V rámci národného programu „Zdravý život“ Inštitút verejného zdravia **Chorvátska**[12] od roka 2015 udeľuje právo používať logo „Zdravý život“ na potravinách, ktoré spĺňajú osobitné výživové kritériá[13].

Súhrnné etikety – odstupňované ukazovatele

V októbri 2017 **Francúzsko** po sérii experimentálnych a rozsiahlych štúdií schválilo systém nutričného skóre. Systém nutričného skóre je založený na modeli nutričného profilovania Agentúry pre potravinárske normy Spojeného kráľovstva a uvádza celkovú nutričnú kvalitu danej potravinovej položky. Etiketa obsahuje škálu piatich farieb, od tmavozelenej označujúcej potravinárske výrobky s najvyššou nutričnou kvalitou až po tmavooranžovú pre výrobky s nižšou nutričnou kvalitou, pričom farby sú spojené s písmenami od A po E. Algoritmus na výpočet nutričného skóre zohľadňuje negatívne (cukry, nasýtené tuky, soľ a kalórie) a pozitívne prvky (bielkoviny, vláknina, ovocie, zelenina, strukoviny a orechy). Aj **Belgicko** prijalo systém nutričného skóre (marec 2019). V marci 2020 **Nemecko** oznámilo Komisii návrh vnútroštátneho predpisu o používaní nutričného skóre. **Španielsko**[14] (november 2018), **Holandsko**[15] (november 2019) a **Luxembursko**[16] (február 2020) oznámili svoje rozhodnutie tento systém schváliť.

Etikety s podrobnosťami o živinách

V januári 2020 **Taliansko** oznámilo Komisii návrh vyhlášky, v ktorej sa odporúča používanie dobrovoľného systému označovania na prednej strane balenia „NutrInform Battery“. Systém je založený na etikete referenčných príjmov (jej opis ďalej v texte) s pridaným symbolom batérie, ktorý označuje množstvo energie a živín v jednej porcii ako percento denného príjmu. Tento systém sa na trhu EÚ zatiaľ nevyskytuje.

V roku 2013 **Spojené kráľovstvo** po niekoľkých rokoch výskumu a konzultácií so zainteresovanými stranami formálne zaviedlo dobrovoľný systém označovania na prednej strane balenia, tzv. semafor. V tomto systéme sa kombinuje farebné kódovanie s percentuálnymi referenčnými príjmami[17]. Na jeho podporu vznikla príručka, ktorú schválili orgány Spojeného kráľovstva[18]. Poskytuje informácie o obsahu tuku, nasýtených tukov,

[10] Informácie poskytlo fínske ministerstvo poľnohospodárstva (február 2017).
[11] Informácie poskytlo slovinské ministerstvo poľnohospodárstva, lesníctva a potravinárstva (február 2017).
[12] Informácie poskytnuté chorvátskym ministerstvom zdravotníctva (február 2017).
[13] https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2015/06/Healthy-Living-Food-criteria.pdf.
[14] https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/sanidad/Paginas/2018/121118-premiosnaos.aspx.
[15] https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/11/28/nutri-score-wordt-na-aanpassing-het-voedselkeuzelogo-voor-nederland.
[16] https://gouvernement.lu/fr/actualites/toutes_actualites/communiques/2020/02-fevrier/12-lenert-bilan.html
[17] Referenčné príjmy energie a živín sú maximálne odporúčané denné dávky.
[18] Príručka Guide to creating a front of pack (FoP) nutrition label for pre-packed products sold through retail outlet (Príručka k tvorbe označenia výživových údajov na prednej strane balenia pre balené výrobky predávané v maloobchodnej sieti), naposledy aktualizovaná 8. novembra 2016 a dostupná na adrese https://www.gov.uk/government/publications/front-of-pack-nutrition-labelling-guidance.

cukrov a soli a energetickej hodnote v jednej dávke alebo v jednej porcii potraviny. Farby sa používajú na klasifikáciu obsahu daných živín v kategóriách „nízky“ (zelená farba), „stredný“ (jantárová farba) alebo „vysoký“ (červená farba); prahy farieb sú založené na 100 g/ml potraviny/nápoja (pri výrobkoch predávaných vo veľkých porciách sa prahy porcií uplatňujú pre červenú farbu).

1.6. Systémy označovania vytvorené súkromnými prevádzkovateľmi v EÚ

Etikety s podrobnosťami o živinách

Paralelne so systémami schválenými vládou vyvinulo združenie európskeho potravinárskeho a nápojového priemyslu systém odporúčanej dennej dávky, neskôr premenovaný na **etiketu referenčných príjmov**, ktorý bol zavedený v roku 2006. Na etikete sa uvádzajú číselné informácie o tom, koľko energie a živín je prítomných v porcii potraviny a o aké percento denného referenčného príjmu ide[19]. Systém sa používa v celej EÚ (Storcksdieck genannt Bonsmann et al., 2010).

Niektorí maloobchodníci (napr. v Portugalsku a v Španielsku) vyvinuli vlastné označenie výživových údajov na prednej strane balenia založené na **formáte semaforu,** ktorý do etikety referenčných príjmov pridáva farby.

V roku 2017 šesť nadnárodných potravinárskych a nápojových spoločností vyvinulo **„pokročilú nutričnú etiketu“ (Evolved Nutrition Label)**, ktorá vychádza z etikety referenčných príjmov a pridáva farby podobné systému používanému v Spojenom kráľovstve; systém je však zhovievavejší, pokiaľ ide o jantárovú a červenú farbu pri výrobkoch, ktoré by sa mali konzumovať v malých množstvách[20]. V novembri 2018 spoločnosti oznámili svoje rozhodnutie o pozastavení/zastavení skúšok potravín v súvislosti s pokročilou nutričnou etiketou.

Súhrnné etikety – Pozitívne logá

Logo „**Zdravá voľba**“ („kvačka“), ktoré vlastní spoločnosť Choices International Foundation, identifikuje zdravšie možnosti v rámci skupín potravín. Kritériá pre konkrétne kategórie sú založené na hladinách nasýtených a transmastných kyselín, pridaného cukru, soli, vlákniny a/alebo energie. Kritériá platia pre všetky potravinárske výrobky vrátane občerstvenia a nealkoholických nápojov. Spoločnosti, ktoré platia členský poplatok národnej organizácii Choices, môžu logo používať na oprávnených produktoch. Systém je v prevádzke v Českej republike a v Poľsku. Logo v roku 2013 schválila holandská vláda, ale v roku 2017 od neho upustila[21].

[19] Understanding the label (Ako čítať etiketu). V: Reference Intakes (Referenčné príjmy) [webová stránka], FoodDrinkEurope (https://referenceintakes.eu/understanding-label.html).

[20] Prezentácia šiestich spoločností na platforme EÚ pre opatrenia v oblasti stravy a zdravia, 30. november 2017, k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/nutrition_physical_activity/docs/ev_20171130_co03_en.pdf.

[21] Oznámenie Staatscourant Vinkje, 27. októbra 2017 (k dispozícii na adrese: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/vergaderstukken/2017/10/27/mededeling-staatscourant-vinkje-row-del-27-oktober-2017).

5. SITUÁCIA NA MEDZINÁRODNEJ ÚROVNI

V súčasnosti viac ako 40 krajín po celom svete používa nejaký druh systému označovania výživových údajov na prednej strane balenia potravín[22].

Zatiaľ čo väčšina tretích krajín zaviedla označenia výživových údajov na prednej strane balenia na dobrovoľnom základe, v niektorých krajinách je takéto označovanie povinné. Vo všeobecnosti majú krajiny v rámci rovnakého geografického regiónu tendenciu vyberať si podobné etikety a zároveň prispôsobiť určité aspekty vnútroštátnym podmienkam[23].

Formáty semaforov s **podrobnosťami o živinách** zaviedlo mimo Spojeného kráľovstva len niekoľko krajín na dobrovoľnom (napr. Južná Kórea) alebo povinnom základe (napr. Ekvádor). India takisto zvažuje povinné označovanie[24].

Niekoľko ázijských krajín (napr. Malajzia, Singapur, Thajsko) používa **logá pozitívnej zdravej voľby v rôznych formátoch** a s rôznymi kritériami (niektoré sú založené na kritériách Choices International). Niektoré africké krajiny (napr. Nigéria, Zimbabwe) takisto zaviedli logá zdravej voľby.

Systém odstupňovaného hodnotenia vplyvu na zdravie pomocou hviezd sa vykonáva v Austrálii a na Novom Zélande, pričom ide o dobrovoľný systém označovania na prednej strane balenia, ktorý výrobkom pripisuje hodnotenie od polovice hviezdy až po päť hviezdičiek v závislosti od vplyvu na zdravie, ktorý sa stanovuje na základe obsahu negatívnych, ako aj pozitívnych živín a iných zložiek.

Čilský systém **varovania** zavedený v roku 2016 je povinným systémom založeným na živinách, ktorý označuje výrobky s vysokou energetickou hodnotou, vysokým obsahom cukrov, nasýtených tukov a/alebo sodíka. Niektoré ďalšie juhoamerické krajiny (napr. Brazília, Peru, Uruguaj), ako aj Kanada a Izrael vyvinuli alebo vyvíjajú podobné systémy varovania.

Potravinársky a nápojový priemysel vyvinul na medzinárodnej úrovni rôzne varianty systému **referenčného príjmu** s podrobnosťami o živinách, ktoré používajú spoločnosti na celom svete.

Na obrázku 1 sa uvádza niekoľko príkladov etikiet používaných na prednej strane balenia potravín, ktoré sa uplatňujú mimo EÚ.

---

[22] Preliminary Regulatory Impact Analysis Report on Nutrition Labeling (Správa o predbežnej analýze regulačného vplyvu v súvislosti s výživovými údajmi), ANVISA (Brazília), máj 2018.

[23] Global Update on Nutrition Labelling – The 2018 edition (Globálne aktualizované údaje o nutričnom označovaní, vydanie z roku 2018), EUFIC, júl 2018.

[24] *Draft Food Safety and Standards (Labelling and Display) Regulations, 2019* [Predpisy o bezpečnosti potravín a normách (označovanie a zobrazovanie), 2019], oznámené Výboru WTO pre technické prekážky obchodu 7. júla 2019.

Obrázok 1 – Príklady systémov používaných na medzinárodnej úrovni

Usmernenia *Codex Alimentarius* o označovaní výživových hodnôt[25] poskytujú iba obmedzené usmernenie o označovaní výživových údajov na prednej strane balenia, ktoré je formou „doplňujúcich informácií o výživovej hodnote“. V usmerneniach sa stanovuje, že tento druh informácií o výživovej hodnote by mal byť zameraný na zvýšenie informovanosti spotrebiteľa o výživovej hodnote potraviny a na pomoc pri pochopení výživových údajov. Na medzinárodnej úrovni neexistujú žiadne osobitné usmernenia týkajúce sa najlepších postupov označovania výživových údajov na prednej strane balenia a boli vyvinuté rôzne etikety. Vzhľadom na to, že šírenie rôznych etikiet by mohlo spôsobiť problémy v medzinárodnom obchode, sa kódexový výbor pre označovanie potravín v októbri 2017 dohodol, že začne práce na nových usmerneniach o systémoch označovania na prednej strane balenia pre vlády, ktoré chcú zaviesť tento druh označovania, čo by pomohlo pri harmonizácii týchto systémov a zjednodušilo by medzinárodný obchod[26]. Táto práca naďalej pokračuje[27].

6. ZÁUJEM, POCHOPENIE A REAKCIA SPOTREBITEĽOV A VPLYV NA ZDRAVIE

Dôležitým politickým cieľom označovania výživových údajov na prednej strane balenia je pomôcť spotrebiteľom pri výbere zdravších potravín (Kanter et al., 2018). Väčšina spotrebiteľov skutočne vyhlasuje, že označovanie na prednej strane balenia považuje za užitočné (napr. 71 % respondentov v holandskom spotrebiteľskom prieskume[28] a 78 % v nemeckom spotrebiteľskom prieskume[29]). Dôkazy naznačujú, že označenia na prednej strane balenia vypĺňajú informačnú medzeru alebo neuspokojenú potrebu spotrebiteľov, pričom starší ľudia a osoby s nadváhou/obezitou častejšie uvádzajú potrebu takéhoto označovania (Spoločné výskumné centrum, 2020).

---

[25] Codex Guidelines on nutrition labelling CAC/GL 2-1985 (Usmernenia kódexu o nutričnom označovaní CAC/GL 2-1985), naposledy revidovaný v roku 2017.

[26] Komisia Codex Alimentarius, správa zo 44. zasadnutia jej výboru pre označovanie potravín (REP18/FL), Paraguaj, 16. – 20. októbra 2017.

[27] 45. zasadnutie kódexového výboru pre označovanie potravín sa konalo v máji 2019.

[28] Consumentenbond, Spotrebiteľský prieskum loga výberu potravín, apríl 2018, dostupný na adrese: https://www.consumentenbond.nl/binaries/content/assets/cbhippowebsite/landingspaginas/acties/weet-wat-je-eet/consumentenonderzoek-voedselkeuzelogos-nl.pdf.

[29] Lebensmittelmarkt und Ernährungspolitik 2018, Univerzita Göttingen v spolupráci so spoločnosťou Zühlsdorf + Partner, január 2018 (Kladné vyjadrenia vo vzťahu k tvrdeniu „Považujem označenie farbami na semafore na prednej strane balenia za užitočné.“).

To, či ľudia skutočne menia svoje nákupné správanie v reakcii na prítomnosť etikiet na prednej strane balenia, závisí od mnohých faktorov. Aby bolo označovanie na prednej strane balenia efektívne, musí pritiahnuť pozornosť a spotrebitelia ho musia prijať a pochopiť predtým, ako môže potenciálne ovplyvniť ich výber potravín (Grunert a Wills, 2007) a následne aj ich stravu a zdravie.

Pozornosť spotrebiteľov

Pred tým, ako spotrebitelia prijmú a pochopia označenie na prednej strane balenia, musia v prvom rade venovať pozornosť etiketám. Ukázalo sa, že etikety na prednej strane balenia priťahujú viac pozornosti než etikety na zadnej strane balenia (Becker et al., 2015). Počet spotrebiteľov, ktorí tvrdia, že sa pozerajú na označenia na prednej strane balenia, je veľmi vysoký [napr. v štúdii s belgickými spotrebiteľmi to bolo 60 % (Möser et al., 2010)], ale z literatúry je dobre známe, že subjektívne informácie spotrebiteľov o používaní etikiet je nadhodnotené v porovnaní s údajmi, ku ktorým sa dospelo na základe pozorovacích štúdií v obchodoch (Grunert et al., 2010).

Pozornosť, ktorú spotrebitelia venujú označeniam výživových údajov na prednej strane balenia, môže zlepšiť niekoľko hlavných prvkov. Pozornosť rýchlejšie upúta väčšia veľkosť etikety a zvýši sa aj vtedy, ak je na balení potravín menej iných informácií a ak sa nemení druh etikety ani jej umiestnenie na balení. Zdá sa, že farba priťahuje pozornosť v prípade, že sa zabezpečí kontrast medzi etiketou a balením. Okrem osobitných vlastností etikiet pozornosť pre označovanie na prednej strane balenia závisí aj od charakteristík spotrebiteľov, ako je vek, úroveň vzdelania a motivácia v oblasti zdravia. Výrazne zlepšiť pozornosť môže osobitné označenia na regáloch alebo poskytnutie informačného letáku (Spoločné výskumné centrum, 2020).

Akceptácia spotrebiteľmi

Ak spotrebiteľ neakceptuje etikety, aj keď si ich všimne, ich posolstvo bude ignorovať. Dôležitými aspektmi prijatia sa zdajú atraktívnosť a sympatie (Ducrot et al., 2015a).

Vo všeobecnosti spotrebitelia uprednostňujú etikety s minimálnym číselným obsahom a s použitím grafiky a symbolov (Campos et al., 2011), a to najmä spotrebitelia s nižším sociálno-ekonomickým postavením (Méjean et al., 2013). Relevantnou charakteristikou je aj farba (Babio et al., 2014). Úlohu zohráva aj úroveň direktívnosti systému označovania na prednej strane balenia: niektorí spotrebitelia majú radi direktívne etikety, pretože umožňujú rýchle rozhodnutie, iní však môžu negatívne reagovať na to, že etikety označujú výrobok ako „prospešný pre zdravie“, ale chýbajú podrobné informácie o jeho nutričnej hodnote (Grunert a Wills, 2007; Hodgkins et al., 2012). Niektorí výskumní pracovníci preto naznačujú, že účinným formátom môže byť systém kombinujúci direktívne a nedirektívne prvky (Hodgkins et al., 2012).

Ďalším dôležitým aspektom akceptácie je dôvera. Štúdie ukazujú, že ak je logo schválené dôveryhodnou inštitúciou, spotrebitelia mu viac dôverujú a lepšie ho akceptujú (De la Cruz-Góngora et al., 2017).

Pokiaľ ide o akceptáciu systémov označovania na prednej strane balenia, z literatúry nevyplýva žiadny jednoznačne najlepší systém. Podľa rozličných štúdií zákazníci uprednostňujú rozdielne systémy, napríklad z dôvodu špecifických vlastností skúmaných etikiet alebo z dôvodu kultúrnych rozdielov (Spoločné výskumné centrum, 2020).

Z príslušnej literatúry vyplýva, že preferencia pre určitú etiketu neznamená, že táto etiketa vedie k najlepšiemu objektívnemu pochopeniu a že spotrebiteľovi pomôže najlepšie identifikovať zdravšiu potravinu (Ducrot et al., 2015b; Gregori et al., 2014).

Pochopenie spotrebiteľmi

Z literatúry je vyplýva, že v experimentálnom prostredí má väčšina označení výživových údajov na prednej strane balenia pozitívny vplyv na schopnosť spotrebiteľov identifikovať zdravšiu potravinu v porovnaní so situáciou bez označenia (napr. Cecchini a Warin, 2016; Roseman et al., 2018; Hawley et al., 2013). Väčšina štúdií poukazuje na to, že spotrebiteľom rôzneho veku, v rôznom sociálno-ekonomickom postavení a s rôznym kultúrnym pozadím pri identifikácii zdravších produktov najlepšie pomáhajú hodnotiace systémy, ktoré využívajú farebné kódovanie; podľa nedávnej medzinárodnej štúdie (Egnell et al., 2018c) najmä farebné kódovanie v kombinácii s odstupňovaným ukazovateľom (Spoločné výskumné centrum, 2020; Egnell a kol., 2018a; Ducrot et al., 2015a).

Keď sa spotrebitelia pri rozhodovaní o zdravotnej prospešnosti potravín riadia farebnými označeniami týkajúcimi sa živín, považujú za dôležitejšie vyhnúť sa červenej farbe než vybrať si zelenú farbu (Scarborough et al., 2015). Zdá sa, že hodnotiace systémy pomáhajú spotrebiteľom posúdiť zdravotnú prospešnosť lepšie ako redukčné systémy (Spoločné výskumné centrum, 2020) a sú účinnejšie ako redukčné etikety v prípade, že spotrebitelia potrebujú porovnať výrobky, ktoré sa ťažko porovnávajú (Newman et al., 2018).

Vplyv na nákupné správanie

Napriek rozsiahlym štúdiám a dôkazom, že systémy označovania na prednej strane balenia zvyšujú chápanie informácií o nutričnej hodnote, vedecké štúdie, ktoré skutočne testujú, či majú tieto systémy nejaký vplyv na rozhodnutia spotrebiteľov o kúpe potravín, sú oveľa zriedkavejšie. Väčšina štúdií sa týka prieskumov alebo experimentov, pričom sa zameriava skôr na zámer nakupovať na základe označenia na prednej strane balenia ako na skutočné nákupné správanie v reálnych situáciách.[30]

Štúdie, ktoré sa zameriavajú na zámer nákupu, ukazujú, že označovanie na prednej strane balenia môže zlepšiť nutričnú kvalitu zvolených potravín a nákupných košíkov (Spoločné výskumné centrum, 2020). Porovnávacie experimentálne štúdie poskytujú pohľad na relatívnu účinnosť rôznych etikiet vo vzťahu k nákupnému správaniu, ale len veľmi málo z nich zahŕňa porovnanie medzi krajinami skúmajúce vplyv kultúrnych rozdielov. Predbežné výsledky z medzinárodnej štúdie[31] ukazujú, že z piatich testovaných etikiet na označovanie na prednej strane balenia[32] etikety nutričného skóre a semaforu priniesli v rôznych krajinách najčastejšie a najväčšie zlepšenia výberu potravín smerom k zdravším možnostiam.

K dispozícii je len málo štúdií o nákupnom správaní v reálnom živote a je ťažké získať dôkazy o vplyve na skutočné nákupné správanie (Spoločné výskumné centrum, 2020). Možným dôvodom je, že rozhodnutia o nákupe sú okrem etikiet na prednej strane obalu ovplyvnené mnohými faktormi vrátane ceny (napr. zliav), očakávanej chuti, zvykov atď.

[30] Na základe metaanalýzy niekoľkých experimentálnych a reálnych štúdií Cecchini & Warin (2016) bolo vypočítané, že označovanie na prednej strane balenia by zvýšilo počet ľudí, ktorí si zvolia zdravšiu potravinu, a to v priemere o približne 18 % (v závislosti od systému od 11 % do 29 %).

[31] Medzinárodná komparatívna experimentálna štúdia o označovaní na prednej strane balenia vedená vedeckým konzorciom z univerzít Université Paris 13 (Francúzsko) a Curtin University (Austrália). Národne reprezentatívne vzorky získané v Argentíne, Austrálii, Bulharsku, Dánsku, Francúzsku, Kanade, Mexiku, Nemecku, Singapure, Spojenom kráľovstve, Španielsku a v USA.

[32] Nutričné skóre, etiketa so semaforom, hodnotenie zdravotnej prospešnosti podľa hviezd, výstražný symbol a etiketa s referenčnými príjmami.

(napr. Grunert et al., 2010; Boztuğ et al., 2015). Niektoré štúdie z reálneho života potvrdzujú, že hodnotiace systémy označovania na prednej strane balenia môžu zlepšiť výber potravín z hľadiska nutričnej kvality; systémy s farebným kódovaním a/alebo farebným kódovaním v kombinácii s odstupňovaným ukazovateľom sa pritom javia ako najsľubnejšie (Spoločné výskumné centrum, 2020). Niekoľko štúdií takisto ukazuje, že účinok systémov označovania na prednej strane balenia môže byť podstatný, ak sa ich zavedenie skombinuje s informačnými a/alebo komunikačnými kampaňami (napr. Graham et al., 2017; Julia et al., 2016).

Existujú aj dôkazy o tom, že systémy označovania na prednej strane balenia sú účinné pri podpore „motivovaných" spotrebiteľov, t. j. spotrebiteľov uvedomelých v otázkach zdravia (napr. Finkelstein et al., 2018, Ni Mhurchu et al., 2018). Druh systému označovania môže ovplyvniť nákupné správanie podľa druhu spotrebiteľa: hodnotiace etikety sa zdajú účinnejšie pre hedonicky motivovaných spotrebiteľov, zatiaľ čo redukčné systémy by mohli byť účinnejšie pre spotrebiteľov uvedomelých v otázkach zdravia (Hamlin, 2015; Sanjari et al., 2017).

Zdá sa, že účinnosť označení na prednej strane balenia ovplyvňuje aj kategória potravín (Ni Mhurchu et al., 2018; Nikolova a Inman, 2014). Spotrebitelia napríklad s menšou pravdepodobnosťou čítajú etikety na „nezdravých" potravinách, pretože pri nákupe takýchto potravín si chcú dopriať a vyhýbajú sa odradzujúcim informáciám (Talati et al., 2016). Systémy označovania na prednej strane balenia môžu mať aj nezamýšľané účinky na nákupy. V niektorých štúdiách sa zistila zmena v nákupnom správaní spôsobená prítomnosťou označenia na prednej strane balenia, ale bez akejkoľvek súvislosti so zdravotnou prospešnosťou potravín uvádzanou v rámci daného systému (Sacks et al., 2009; Hamlin, 2015; Hamlin a McNeill, 2016).

Vplyv na stravu a zdravie

Aby bolo možné priamo merať, či systémy označovania na prednej strane balenia zlepšujú stravu a zdravie spotrebiteľov v reálnom živote, bolo by potrebné dlhodobo pozorovať ich denný výber jedál a hodnotiť vplyv systémov označovania na prednej strane balenia na zdravie v niekoľkoročnom randomizovanom kontrolovanom skúšaní. Vzhľadom zložitosť vykonania takýchto štúdií a zložité preukazovanie kauzality nie je k dispozícii dostatočné množstvo empirických dôkazov na vyvodenie záverov o vplyve používania označení na prednej strane balenia na zdravú výživu a na zdravie samotné (Cecchini a Warin, 2016; Hersey et al., 2013 Crocket et al., 2018).

Výskumníci namiesto toho využívajú modelové prístupy na extrapoláciu účinkov nákupného správania na celkové stravovanie a zdravotné výsledky súvisiace so stravovaním (Spoločné výskumné centrum, 2020). Modelové scenáre nahrádzania bežne konzumovaných potravín zdravšími potravinami, ktoré možno rozpoznať podľa hodnotiacich označení na prednej strane balenia (založených na modeloch nutričných profilov), naznačujú potenciálne zníženie príjmu kalórií a živín ohrozujúcich verejné zdravie (napr. Amcoff et al., 2015; Roodenburg et al., 2013; Cecchini a Warin, 2016).

Niektoré štúdie skúmajúce súvislosti medzi kvalitou stravy (dobrovoľníkov) a chorobami súvisiacimi s výživou naznačujú, že kvalita stravy hodnotená podľa dietetického indexu, ktorý je základom systému nutričného skóre, je spojená s nižším rizikom kardiovaskulárnych ochorení (Adriouch et al., 2016 a 2017), rakoviny (Deschasaux et al., 2018) a nadváhy (Julia et al., 2015). V ďalšej štúdii, ktorá skúmala päť rôznych etikiet na označovanie na prednej strane balenia, sa dospelo k záveru, že etikety na označovanie výživových údajov na prednej strane balenia majú potenciál pomôcť znižovať úmrtnosť v dôsledku neprenosných ochorení

súvisiacich so stravovaním; účinky pritom závisia od druhu testovanej etikety, pričom ako najefektívnejší sa javí systém nutričného skóre (Egnell et al., 2019).

Z literatúry vyplývajú aj niektoré potenciálne nezamýšľané účinky označovania na stravu. Napríklad vnímanie potraviny ako zdravej by mohlo zvýšiť príjem danej potraviny v dôsledku menšieho pocitu viny (Chandon a Wansink, 2007) a neprimerane veľká veľkosť porcií môže viesť aj k tomu, že označovanie na prednej strane balenia nedokáže naznačiť zníženú zdravotnú prospešnosť potraviny (Egnell et al., 2018b).

Iné účinky na spotrebiteľa

Štúdie ukázali, že systémy označovania na prednej strane balenia môžu zvýšiť ochotu spotrebiteľov platiť za zdravšie výrobky (Spoločné výskumné centrum, 2020). Podľa Crosetto et al. (2018) môže byť zlepšenie výživovej hodnoty nákupného košíka pri nákupe označených zdravších výrobkov spojené s ekonomickými nákladmi, no na domácnosti s nízkymi príjmami malo zlepšenie výživovej hodnoty nákupného košíka najmenší vplyv z hľadiska nákladov.

Ďalším aspektom, ktorý treba zvážiť, je nejasnosť pre spotrebiteľov a strata dôvery. Preskúmanie literatúry ukazuje, že nejasnosť systémov označovania je pre spotrebiteľov hlavnou prekážkou ich prijatia a účinného využívania (Cowburn a Stockley, 2005; Grunert a Wills, 2007). Koexistencia rôznych formátov označovania na prednej strane balenia dostupných na trhu by mohla zvýšiť zmätok medzi spotrebiteľmi (Harbaugh et al., 2011; Draper et al., 2013; Malam et al., 2009). Zmätok by mohol vyplynúť aj zo skutočnosti, že v rámci dobrovoľných systémov označovania na prednej strane balenia sa nevyžadujú etikety na všetkých baleniach, čo môže ovplyvniť, ako spotrebitelia vnímajú výrobky s označeniami na prednej strane balenia, ktoré sú rovnako alebo potenciálne menej zdraviu prospešné ako výrobky bez označení (Talati et al., 2016). Z výskumu takisto vyplýva, že spotrebitelia strácajú dôveru v označenia, keď príslušné označenie na prednej strane balenia označí „nezdravý“ výrobok za pomerne výživný (Harbaugh et al., 2011).

7. VPLYV NA PREVÁDZKOVATEĽOV POTRAVINÁRSKYCH PODNIKOV A NA VNÚTORNÝ TRH

Systémy označovania na prednej strane balenia môžu výrobcov a dodávateľov potravín vo všeobecnosti ovplyvniť rôznymi spôsobmi. Zavedenie označovania na prednej strane balenia môže byť pre spoločnosti podnetom, aby zmenili zloženie existujúcich výrobkov a vyvíjali nové výrobky s cieľom získať priaznivé alebo priaznivejšie označenie na prednej strane balenia. Pre dodávateľov potravín sú relevantné aj iné otázky súvisiace s označeniami na prednej strane balenia, ako napríklad potenciálne prekážky voľného obehu potravinárskych výrobkov na vnútornom trhu.

Vplyv na správanie na strane ponuky vrátane zmien zloženia a inovácie

Ak systémy označovania na prednej strane balenia dokážu ovplyvniť výber spotrebiteľov, výrobcovia majú motiváciu prispôsobiť výživové zloženie svojich výrobkov požiadavkám potrebným na získanie priaznivého alebo priaznivejšieho hodnotenia. Existuje niekoľko dôkazov, že označovania na prednej strane balenia skutočne ovplyvňujú zloženie výrobku. Napríklad prijatie loga „Zdravá voľba“ v Holandsku (Vyth et al., 2010), symbol programu „Kontrola zdravia“[33] v Kanade (Dummer et al., 2012) a hodnotenie zdravotnej prospešnosti pomocou hviezd na Novom Zélande (Ni Mhurchu et al., 2017) údajne priniesli zlepšenie nutričného profilu potravinárskych výrobkov na trhu. Tento dôkaz o zmene zloženia/inovácii

[33] Ukončený v roku 2014.

je však vo veľkej miere založený na údajoch, ktoré uviedli samotní výrobcovia. Vedecké štúdie o vplyve označovania na prednej strane balenia na vývoj zdravších výrobkov sú zriedkavé, hoci existujú určité dôkazy o úlohe dobrovoľného označovania na prednej strane balenia pri dosahovaní trhu so zdravšími výrobkami [napr. štúdia Liu et al. (2015) o cereáliách určených na priamu spotrebu]. Ako potenciálne riziko spojené s reakciou výrobcov na systémy označovania na prednej strane balenia bola hlásená skutočnosť, že k zmene zloženia dochádza len pri živinách, ktoré sú zahrnuté do systému označovania na prednej strane balenia (Vyth et al., 2010; Carter et al., 2013). Pozornosť by sa mala venovať aj potenciálnym náhradným zložkám tak, aby každá dosiahnutá zmena zloženia mala aj potenciál poskytnúť skutočný prínos pre verejné zdravie[34].

Zmena zloženia môže ovplyvniť chuť a iné vlastnosti výrobkov, čo by mohlo viesť k zníženiu dopytu, a tým znížiť potenciálne prínosy, ktoré by spoločnostiam mohli priniesť lepšie hodnotenia v rámci systémov označovania na prednej strane balenia. Výrobcovia tak pri zmene zloženia alebo pri zavedení inovácie potravín strategicky vyhodnocujú prínosy diferenciácie výrobkov založené na výživovej hodnote (Van Camp et al., 2012).

Ale aj keď sa výrobcovia rozhodnú zmeniť zloženie svojich výrobkov alebo ak nie sú schopní zmeniť zloženie svojich výrobkov vzhľadom na osobitné zloženie výrobku alebo normy[35], môžu sa naďalej rozhodnúť uplatňovať dobrovoľné označovanie na prednej strane balenia, napríklad z dôvodov transparentnosti. Túto stratégiu si môžu zvoliť aj maloobchodníci (Machleit a Mantel, 2001) s cieľom pozitívne ovplyvniť vnímanie toho, akú pozornosť maloobchodníci venujú zdraviu zákazníkov (Newman et al., 2014). Označovanie na prednej strane balenia by malo maloobchodníkom umožniť aj ďalšie odlíšenie produktov súkromných značiek (predávaných pod obchodnou značkou maloobchodného predajcu) od národných značiek. Ako ukazuje štúdia Van Camp et al. (2012) v Spojenom kráľovstve, označenia na prednej strane balenia sa najčastejšie používali pri výrobkoch súkromných značiek.

Vplyv na MSP

Predovšetkým pre MSP môžu potenciálne poplatky a/alebo certifikačné postupy predstavovať významné prekážky pri uplatňovaní systémov označovania na prednej strane balenia. Niektoré systémy sú preto osobitne navrhnuté tak, aby podporovali zavádzanie zo strany MSP (sú bezplatné, nepodliehajú certifikácii, sú sprístupnené údaje na účely výpočtu skóre a pod.). Pre MSP môže byť zmena zloženia výrobkov zložitejšia než pre väčšie spoločnosti z dôvodu menších finančných a/alebo ľudských zdrojov, treba však poznamenať, že trvalé zlepšovanie výrobkov súvisí s označovaním na prednej strane balenia len čiastočne. Pokiaľ ide o pozitívne logá (napr. kľúčová dierka, logá zdravej voľby), menší výrobcovia uvádzajú, že oceňujú vplyv, ktorý môže mať dobre známe logo na ich vlastné, menej známe značky a na zvyšovanie kvality a imidžu výrobkov z hľadiska ich prospešnosti pre zdravie[36].

---

[34] Transfatty acids in Europe: where do we stand? (Transmastné kyseliny v Európe: kde sa nachádzame?), JRC Science and Policy Report, 2014.

[35] Môže to byť napríklad prípad niektorých poľnohospodárskych výrobkov alebo potravín, ktorým bolo udelené „geografické označenie“ podľa práva Európskej únie [zemepisné označenie zahŕňa chránené zemepisné označenie (CHZO) a chránené označenie pôvodu (CHOP), dva systémy ochrany názvu výrobkov, ktoré pochádzajú z konkrétneho regiónu a pri ktorých výrobe sa dodržiava osobitný výrobný proces stanovený v špecifikácii výrobku].

[36] Prípadové štúdie týkajúce sa systému kľúčovej dierky, programu Choices, systémy označovania na prednej strane balenia v Spojenom kráľovstve a programu nutričného skóre vykonané externým dodávateľom v kontexte hodnotenia nariadenia (ES) č. 1924/2006.

Vplyv na vnútorný trh

V nariadení o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom sa ako jedna z požiadaviek na systémy označovania na prednej strane balenia vypracované členskými štátmi alebo prevádzkovateľmi potravinárskych podnikov podľa článku 35 stanovuje, aby ich uplatňovanie nevytváralo prekážky[37] voľnému pohybu tovaru na vnútornom trhu EÚ. Rovnaká zásada sa uplatňuje na systémy označovania na prednej strane balenia, na ktoré sa vzťahujú iné regulačné ustanovenia (pozri oddiel 3.2)[38].

Niektorí výrobcovia potravín tvrdia, že systémy označovania na prednej strane balenia odporúčané niektorými členskými štátmi môžu mať vplyv na predaj konkrétnych výrobkov dovážaných z iných členských štátov, alebo že niektoré systémy, hoci sú dobrovoľné, sa môžu stať *de facto* povinnými z dôvodu tlaku na výrobcov potravín, aby uplatňovali odporúčané etikety. V tejto súvislosti boli v roku 2013 doručené oficiálne sťažnosti hospodárskych subjektov proti systému semaforov v Spojenom kráľovstve. Európska komisia doteraz nedostala žiadne ďalšie sťažnosti ani údaje týkajúce sa možného vplyvu systémov označovania na prednej strane balenia na vnútorný trh.

Skutočnosť, že členský štát odporúča systém označovania na prednej strane balenia, by mohla u spotrebiteľov vytvoriť očakávania, že potravinárske výrobky uvádzané na trh v danej krajine, vrátane výrobkov pochádzajúcich z iných krajín, by mali byť označené v rámci oficiálneho systému označovania. To by mohlo znamenať, že priemerný spotrebiteľ uprednostňuje výrobky označené v rámci oficiálneho systému označovania v porovnaní s výrobkami, ktoré nie sú označené alebo sú označené inými existujúcimi etiketami, čo by na prevádzkovateľov potravinárskych podnikov v EÚ mohlo vytvoriť tlak, aby všetky výrobky prítomné na vnútroštátnom trhu označovali v rámci oficiálneho systému označovania podporovaného členským štátom.

Na základe dostupných informácií možno potvrdiť, že v literatúre sa nehovorí o vplyve označení na prednej strane balenia, ktoré boli zavedené na trh EÚ, na obchod medzi členskými štátmi a/alebo o vplyve na predaj dovážaných výrobkov. Štúdie o vplyve zavedenia označovania na prednej strane balenia na rozhodnutia o nákupe sa skôr zameriavajú na vplyv na nutričnú kvalitu nakupovanej potraviny ako na vplyv na predaj konkrétnych (dovážaných) výrobkov.

Napokon, potenciálny vplyv by mohol byť dôsledkom skutočnosti, že rôzne členské štáty odporúčajú rôzne systémy označovania na prednej strane balenia, čo môže viesť k dodatočným nákladom na označovanie pre prevádzkovateľov potravinárskych podnikov, ak chcú používať odporúčanú etiketu a musia zmeniť balenie v závislosti od dotknutého vnútroštátneho trhu.

Na základe dostupných informácií a štúdií a vzhľadom na ťažkosti so zberom údajov o dlhodobom vplyve pomerne nedávno vyvinutých systémov sú zatiaľ k dispozícii len obmedzené a nejednoznačné dôkazy o tom, či odporúčania členských štátov na používanie konkrétneho systému označovania na prednej strane balenia bránia alebo nebránia voľnému obehu potravinárskych výrobkov.

[37] Podľa ustálenej judikatúry sa „prekážkou“ rozumejú tie pravidlá obchodovania prijaté členskými štátmi, ktoré môžu priamo alebo nepriamo, skutočne alebo potenciálne, brániť obchodu v rámci EÚ.

[38] V článkoch 34 – 35 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa stanovuje, že vnútroštátne opatrenia, ktoré môžu prekážať obchodu v rámci EÚ, sú zakázané.

8. STANOVISKÁ A UHLY POHĽADU

1.7. Rada, Európsky parlament a Výbor regiónov

Vo svojich záveroch[39] zo 6. júna 2017 Rada členské štáty a Komisiu vyzýva, aby v súlade so zásadami stanovenými v nariadení č. 1169/2011, najmä v článku 35 ods. 1, podporovali dobrovoľné označovanie potravín s cieľom podporiť všetkých spotrebiteľov, najmä tých z nižších sociálno-ekonomických skupín, pri výbere zdravých druhov potravín, a aby podporovali vzdelávacie a informačné kampane zamerané na to, aby spotrebitelia lepšie rozumeli informáciám o potravinách vrátane označovania výživovej hodnoty. Vo svojich záveroch[40] z 22. júna 2018 Rada vyzýva Komisiu, aby naďalej kládla dôraz na verejné zdravie, a to najmä prostredníctvom riešenia otázok cezhraničného významu, okrem iného aj označovania potravín, s hlavným cieľom zlepšiť výsledky v oblasti zdravia v EÚ.

Od prijatia nariadenia o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom Európsky parlament neprijal žiadne konkrétne uznesenie o téme označovania na prednej strane balenia.

Európsky výbor regiónov vo svojom stanovisku[41] zo 4. júla 2018 „vyzýva Európsku komisiu, aby po preskúmaní existujúcich systémov označovania potravín navrhla povinný jednotný európsky systém farebného označovania. V rámci neho by sa na prednej strane balenia potravín v celej EÚ uvádzalo farebné označenie vychádzajúce z referenčnej jednotky 100 g, vďaka čomu by spotrebitelia mali k dispozícii jasné informácie o obsahu cukru, soli a tuku, čo by ich motivovalo k osvojeniu zdravších stravovacích návykov“.

1.8. Odborníci členských štátov EÚ z príslušných vnútroštátnych orgánov

V prípravnej fáze tejto správy sa v priebehu roku 2018 uskutočnili spoločné stretnutia expertov členských štátov z príslušných vnútroštátnych orgánov, zainteresovaných strán a Komisie s cieľom výmeny informácií o otázkach, na ktoré sa vzťahuje táto správa, a zberu údajov/informácií[42].

Odborníci z niekoľkých príslušných vnútroštátnych orgánov EÚ uprednostňovali systémy reduktívneho označovania na prednej strane balenia, ktoré poskytujú informácie s podrobnosťami o živinách podľa veľkosti porcií bez hodnotenia potravín. Obávajú sa, že na základe hodnotiacich systémov označovania na prednej strane obalu budú niektoré tradičné výrobky a regionálne špeciality (napr. syry, jedlé oleje, mäsové výrobky) označené etiketami, ktoré budú spotrebiteľov odrádzať od nákupu. Odborníci z viacerých príslušných vnútroštátnych orgánov EÚ vrátane krajín, v ktorých už fungujú hodnotiace etikety, uprednostňovali hodnotiace systémy, pričom uvádzali, že takéto systémy pomáhajú spotrebiteľom pri výbere zdravých potravín. Odborníci z iných príslušných vnútroštátnych orgánov nevyjadrili žiadnu osobitnú preferenciu pre systémy reduktívneho alebo hodnotiaceho označovania na prednej strane balenia.

Odborníci z mnohých príslušných vnútroštátnych orgánov v EÚ vyjadrili výslovnú podporu harmonizácii označovania na prednej strane balenia v celej EÚ a zdôraznili, že množstvo systémov v celej EÚ je pre spotrebiteľa mätúce a mohlo by viesť k fragmentácii trhu. Vo všeobecnosti sa odborníci vo väčšine členských štátov zhodli na tom, že každý systém by mal vychádzať z rozsiahleho vedeckého výskumu s preukázanými dôkazmi o objektívnom

[39] Závery Rady o zastavení nárastu nadváhy a obezity u detí (2017), Ú. v. EÚ C 205, 29.6.2017, s. 46 – 52.

[40] Závery Rady o zdravej výžive pre deti (2018), Ú. v. EÚ C 232, 3.7.2018, s. 1 – 8.

[41] Stanovisko Európskeho výboru regiónov k miestnym a regionálnym stimulom na podporu zdravého a udržateľného stravovania (2018), Ú. v. EÚ C 387, 25.10.2018, s. 21 – 26.

[42] Zhrnutie zasadnutí z 23. apríla, 22. júna a 22. októbra 2018 je k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/food/expert-groups/ag-ap/adv-grp_fchaph/wg_2018_en.

pochopení systému zo strany spotrebiteľa, pričom sa zohľadnia rôzne sociálno-ekonomické skupiny.

V roku 2014 sa zástupcovia vlád EÚ dohodli na dobrovoľnom akčnom pláne EÚ týkajúcom sa detskej obezity na obdobie rokov 2014 – 2020[43] s odkazom na vývoj dobrovoľných systémov označovania potravín, ktoré sú pre spotrebiteľov ľahko zrozumiteľné.

1.9. Zainteresované strany

Zástupcovia spotrebiteľov a združení v oblasti verejného zdravia sa domnievajú, že označovanie výživových údajov na prednej strane balenia môže zohrať kľúčovú úlohu v pomoci spotrebiteľom pri informovanejšej a zdravšej voľbe potravín. Počas rokovaní o nariadení o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom podporili zavedenie harmonizovaného povinného systému označovania na prednej strane balenia pre celú EÚ. Stále uprednostňujú spoločný prístup k označovaniu výživových údajov na prednej strane balenia a farebne kódovaný systém označovania výživových údajov[44]; zástupcovia spotrebiteľov podporujú najmä systém nutričného skóre[45]. Združenia diétnych špecialistov takisto podporujú farebne kódované systémy a jednotný systém označovania v celej EÚ[46].

V roku 2008 počas rokovaní o nariadení o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom sa európsky potravinársky a nápojový priemysel vyslovil v prospech dobrovoľného uvádzania informácií na prednej strane balenia a podporil systém odporúčanej dennej dávky (v súčasnosti referenčný príjem). Mnohé sektory vyjadrili najmä nesúhlas so systémom semaforov, pričom zdôraznili, že takýto systém by mohol byť pre spotrebiteľa mätúci, pokiaľ ide o význam farieb, a je príliš kritický[47]. V súčasnosti sú niektoré sektory z tých istých dôvodov naďalej proti farebne kódovaným systémom, a to najmä v osobitných odvetviach zaoberajúcich sa potravinárskymi výrobkami, pri ktorých by mohli len okrajovo (ak vôbec) zmeniť zloženie (napr. mäsové výrobky) s cieľom predísť nepriaznivej etikete. Niektoré iné spoločnosti zaoberajúce sa potravinami a nápojmi zmenili svoje stanovisko ku farebne kódovaným systémom a používajú farebne kódované etikety (s podrobnosťami o živinách alebo súhrnné). Viacerí maloobchodníci v EÚ v súčasnosti používajú rôzne systémy označovania na prednej strane balenia vrátane systémov s farebným kódovaním.

Poľnohospodári v EÚ a ich družstvá sa domnievajú, že poskytovanie informácií o nutričnej hodnote umožňuje spotrebiteľom zvoliť si zdravšiu a vyváženejšiu stravu. Sú však proti farebne kódovaným systémom zameraným len na negatívne živiny, pretože sa domnievajú, že by sa tak nezohľadnil celkový výživový prínos poľnohospodárskych výrobkov, ktoré sú bohaté na základné živiny[48]. Obávajú sa, že takéto systémy by mali negatívny vplyv na niektoré poľnohospodárske výrobky, ktoré nemôžu ľahko zmeniť zloženie z dôvodu ich zloženia alebo tradičných vlastností.

---

[43] Akčný plán EÚ pre detskú obezitu na obdobie rokov 2014 – 2020: Brusel: Európska komisia, aktualizovaný v júli 2014. Dostupné na stránke: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/nutrition_physical_activity/docs/childhoodobesity_actionplan_2014_2020_en.pdf.

[44] https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-141_the_time_is_ripe_for_simplified_front-of-pack_labelling_statement.pdf.

[45] http://www.beuc.eu/publications/new-european-commission-%E2 %80 %93-what-consumers-expect-over-next-five-years/html.

[46] Informácie poskytol EFAD 14. júna 2018.

[47] Zhrnutie výsledkov konzultačného dokumentu na tému „Označovanie: konkurencieschopnosť, informácie pre spotrebiteľov a lepšia regulácia pre EÚ“, Európska komisia, december 2006 (https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/labelling-nutrition_better-reg_cons-summary.pdf).

[48] Informácie poskytla organizácia Copa-Cogeca 6. júla 2018.

Mnohé zainteresované strany uprednostňujú harmonizovaný prístup k označovaniu výživových údajov na prednej strane balenia v celej EÚ a väčšina zainteresovaných strán súhlasí s tým, že každý takýto systém by mal byť založený na vedeckých poznatkoch a dôkazoch.

Európska občianska iniciatíva[49] „PRO-NUTRISCORE“ 8. mája 2019 vyzvala[50] Komisiu, *aby „stanovila zjednodušené označovanie nutričného skóre na potravinách“*.

1.10. Medzinárodné organizácie

V správe Komisie Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) pre odstránenie obezity u detí z marca 2016[51] sa odporúča, aby sa „zaviedlo interpretačné označovanie na prednej strane balenia podporované verejným vzdelávaním“. V jej realizačnom pláne na rok 2017 sa ďalej odporúča „prijať alebo podľa potreby vypracovať povinný výkladový systém označovania na prednej strane balenia založený na najlepších dostupných dôkazoch na zistenie zdravotnej prospešnosti potravín a nápojov“. V máji 2019 WHO uverejnila svoj návrh dokumentu „Usmerňujúce zásady a rámcový manuál pre označovanie etiketami na podporu zdravého stravovania“[52].

Európske stredisko WHO vo svojom Akčnom pláne pre potraviny a výživu na roky 2015 – 2020 vyzýva krajiny, aby „zvýšili označovanie ústretové k spotrebiteľom prostredníctvom interpretačných označení na prednej strane balenia, ktoré spotrebiteľom pomôžu identifikovať zdravšie potraviny“. Vo svojej správe z októbra 2018 WHO Európa ďalej zdôrazňuje, že systémy označovania na prednej strane balenia poskytujúce hodnotiace úsudky o zdravotnej škodlivosti výrobkov, ktoré zároveň označia vhodnejšie potraviny, sa zdajú účinnejšie, pričom na zlepšenie informovanosti a pochopenia sú potrebné iniciatívy v oblasti verejného vzdelávania[53].

Vo svojej aktualizácii správy o obezite za rok 2017[54] Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) zdôrazňuje, že označovanie na prednej strane balenia môže ľuďom pomôcť pri zdravšom výbere potravín a môže motivovať výrobcov potravín k zmene zloženia výrobkov.

9. ZÁVERY

Označovanie výživových údajov na prednej strane balenia sa vykonáva s cieľom pomôcť spotrebiteľom pri výbere potravín poskytnutím rýchlych informácií o výživovej hodnote a čoraz viac sa považuje za nástroj na podporu stratégií prevencie neprenosných chorôb súvisiacich so stravou.

Podľa súčasných pravidiel EÚ je označovanie výživových údajov na prednej strane balenia možné na dobrovoľnom základe v súlade s požiadavkami práva Únie. Verejné inštitúcie, zdravotnícke mimovládne organizácie a/alebo súkromný sektor **vypracovali rôzne systémy označovania na prednej strane balenia. Väčšina existujúcich systémov je hodnotiacich**

[49] https://europa.eu/citizens-initiative/home_en.
[50] Iniciatíva stiahnutá v apríli 2020.
[51] http://www.who.int/end-childhood-obesity/en/.
[52] https://www.who.int/nutrition/publications/policies/guidingprinciples-labelling-promoting-healthydiet/en/.
[53] What is the evidence on the policy specifications, development processes and effectiveness of existing front-of-pack food labelling policies in the WHO European Region? (Aké sú dôkazy o politických špecifikáciách, procesoch vývoja a účinnosti existujúcich politík označovania potravín v európskom regióne WHO?) Kodaň: Regionálny úrad WHO pre Európu; Kelly B., Jewell J., 2018 [Health Evidence Network (HEN) synthesis report 61].
[54] www.oecd.org/health/obesity-update.htm.

(interpretačných), či už ide o systémy s podrobnosťami o živinách alebo súhrnné ukazovatele, a sú **založené na modeloch nutričného profilovania.**

Štúdie preskúmané na účel vypracovania tejto správy **potvrdzujú potenciál systémov označovania na prednej strane balenia pomôcť spotrebiteľom pri výbere zdravých potravín.** Väčšina spotrebiteľov vyhlasuje, že označovanie na prednej strane balenia považuje za užitočné a počas nákupov sa pozerajú na etikety, hoci percento spotrebiteľov, ktorí to v skutočnosti robia, je nižšie. Zo štúdií vyplýva, že väčšina označení na prednej strane balenia má pozitívny vplyv na schopnosť spotrebiteľov identifikovať zdravšiu alternatívu v porovnaní so situáciou bez označenia a že **pochopenie** označení na prednej strane balenia zo strany spotrebiteľov sa zvyšuje, keď sa na etikete objavuje kódovanie farieb, najmä keď sa farby kombinujú so súhrnným ukazovateľom.

Pokiaľ ide o vplyv na **nákupné správanie**, experimentálne štúdie zamerané na nákupné zámery spotrebiteľov ukazujú, že označenia na prednej strane balenia, najmä farebne kódované etikety, môžu zlepšiť zdravotnú prospešnosť nákupných košíkov spotrebiteľov. Dôkazy z reálnych štúdií (v obchode) o vplyve na skutočné nákupné správanie je ťažké získať, pretože nákupné rozhodnutia v reálnom čase ovplyvňuje množstvo faktorov. Niektoré štúdie potvrdzujú, že hodnotiace systémy označovania na prednej strane balenia využívajúce farebné kódovanie a/alebo farebné kódovanie v kombinácii s odstupňovaným ukazovateľom môžu zlepšiť kvalitu výživy pri výbere potravín v reálnom živote. Niektoré ďalšie štúdie takisto ukazujú, že účinok systémov označovania na prednej strane balenia môže byť podstatný, ak sa ich zavedenie skombinuje s informačnými a/alebo komunikačnými kampaňami.

Pokiaľ ide o potenciálny vplyv označovania na prednej strane balenia na **stravu a zdravie spotrebiteľov**, nie je dostatok empirických dôkazov na vyvodenie záverov, hoci modelovacie štúdie naznačujú pozitívny vplyv, najmä pokiaľ ide o hodnotiace etikety.

Pokiaľ ide o potenciálny vplyv systémov označovania na prednej strane balenia na zmenu zloženia potravín, niekoľko štúdií, ktoré sa vo veľkej miere zakladajú na údajoch poskytnutých samotnými respondentmi, poskytuje informácie o **zmenách zloženia** potravín, ktoré údajne súvisia s hodnotiacimi označeniami na prednej strane balenia, hoci treba poznamenať, že zloženie niektorých poľnohospodárskych potravinových výrobkov nemožno ľahko zmeniť v dôsledku ich tradičných vlastností.

Pokiaľ ide o potenciálny vplyv na **vnútorný trh**, dôkazy získané na základe doterajších skúseností o tom, či špecifické systémy označovania na prednej strane balenia odporúčané členskými štátmi alebo vykonávané prevádzkovateľmi potravinárskych podnikov na dobrovoľnom základe bránia lebo nebránia voľnému obehu výrobkov v EÚ, sú v tomto štádiu obmedzené a nepresvedčivé. Skutočnosť, že členský štát odporúča systém označovania na prednej strane balenia, by mohla znamenať, že priemerný spotrebiteľ uprednostní výrobky označené v rámci oficiálneho systému označovania a vytvára na prevádzkovateľov potravinárskych podnikov v EÚ tlak, aby všetky výrobky prítomné na vnútroštátnom trhu označovali oficiálne podporovaným systémom. Využívanie rôznych systémov označovania na prednej strane balenia na vnútornom trhu by mohlo viesť k určitým nákladom pre podniky, ako aj k zmätku na strane spotrebiteľov a k nedostatku dôvery.

Názory na systémy označovania na prednej strane balenia – a na to, ako by sa mali (alebo nemali) regulovať – sa v jednotlivých členských štátoch a skupinách zúčastnených strán líšia, pričom odborníci z viacerých členských štátov, spotrebiteľských organizácií, mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti zdravia a niektorých priemyselných odvetví podporujú systémy hodnotiace nutričnú kvalitu výrobkov. Odborníci z niekoľkých členských štátov

a časť priemyslu uprednostňujú redukčné (neinterpretačné) systémy. Odborníci z mnohých členských štátov EÚ a zainteresovaných strán uprednostňujú spoločný harmonizovaný prístup, pričom argumentujú tým, že koexistencia rôznych systémov označovania na prednej strane balenia na trhu EÚ môže viesť k fragmentácii trhu a môže byť mätúca pre spotrebiteľov.

V tejto správe sa sumarizujú hlavné otázky, ktoré treba zvážiť, pokiaľ ide o označovanie výživových údajov na prednej strane balenia. Jedna z otázok sa týka modelov nutričného profilovania, na ktorých je založená väčšina systémov označovania na prednej strane balenia. Koncepcia nutričného profilovania sa takisto používa v právnych predpisoch EÚ uplatniteľných na používanie výživových a zdravotných tvrdení o potravinách. V pracovnom dokumente útvarov Komisie o hodnotení nariadenia o výživových tvrdeniach[55] sa uvádza záver, že osobitný cieľ sledovaný stanovením nutričných profilov je naďalej relevantný a potrebný na ochranu spotrebiteľa, pretože zaručuje obmedzenie používania tvrdení na potravinách s vysokým obsahom tuku, cukru a soli, ako sa vyžaduje v právnych predpisoch.

Vzhľadom na **silnú väzbu medzi nutričným profilovaním a označovaním výživových údajov na prednej strane balenia** by pri spoločných úvahách o týchto dvoch témach mohli existovať synergické účinky.

V európskej zelenej dohode[56], ktorú Komisia prijala 11. decembra 2019, sa oznamuje, že v rámci **stratégie „z farmy na stôl“**[57] sa budú presadzovať opatrenia na pomoc spotrebiteľom pri výbere zdravého a udržateľného stravovania. Komisia preskúma najmä nové spôsoby, ako poskytnúť spotrebiteľom lepšie informácie o výživovej hodnote potravín.

Vzhľadom na túto politickú prioritu, uvedené prvky a potenciál systémov označovania na prednej strane balenia, ktoré majú spotrebiteľom pomôcť pri výbere zdravých potravín, sa zdá vhodné zaviesť povinné harmonizované označovanie výživovej hodnoty na prednej strane balenia na úrovni EÚ. Komisia vo vhodnom čase pripraví legislatívny návrh v súlade s cieľmi stratégie „z farmy na stôl“ a so zásadami lepšej právnej regulácie.

[55] SWD(2020) 95.
[56] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sk.
[57] COM(2020) 381.

ODKAZY

Adriouch, S., Julia, C., Kesse-Guyot, E., Méjean, C., Ducrot, P., Péneau, S., … Fezeu, L. K. L. K. (2016). Prospective association between a dietary quality index based on a nutrient profiling system and cardiovascular disease risk. European Journal of Preventive Cardiology, 23(15), 1669–1676

Adriouch, S., Julia, C., Kesse-Guyot, E., Ducrot, P., Péneau, S., Méjean, C., … Fezeu, L. K. K. (2017). Association between a dietary quality index based on the food standard agency nutrient profiling system and cardiovascular disease risk among French adults. International Journal of Cardiology, 234, 22–27.

Amcoff et al. (2015) Livsmedelsverket 2015a Choosing foods with the Keyhole logo– effect on nutrient intake Amcoff, E., Konde, Å. B., Jansson, A., & Sanner Färnstrand, J. (2015). Byta till Nyckelhålet - så påverkar det näringsintaget. Uppsala. Retrieved from http://www.livsmedelsverket.se/globalassets/rapporter/2015/nyckelhalets-effekt-pa-naringsintaget-2015.pdf

Babio, N., Vicent, P., López, L., Benito, A., Basulto, J., Salas-Salvadó, J., … Salas-Salvado, J. (2014). Adolescents' ability to select healthy food using two different front-of-pack food labels: a cross-over study. Public Health Nutrition, 17(6), 1403–1409.

Becker et al. (2015). Front of pack labels enhance attention to nutrition information in novel and commercial brands. Food Policy, 56, 76–86

Campos, S., J. Doxey, and D. Hammond, Nutrition labels on pre-packaged foods: a systematic review. Public Health Nutr, 2011. 14(8): p. 1496-506.

Carter, O. B. J., Mills, B. W., Lloyd, E., & Phan, T. (2013). An independent audit of the Australian food industry's voluntary front-of-pack nutrition labelling scheme for energy-dense nutrition-poor foods. European Journal of Clinical Nutrition, 67(1), 31–35.

Cecchini, M. and Warin, L. (2016). Impact of food labelling systems on food choices and eating behaviours: A systematic review and meta-analysis of randomized studies. Obesity Reviews, 17(3), 201-210

Chandon, P., & Wansink, B. (2007). The Biasing Health Halos of Fast-Food Restaurant Health Claims: Lower Calorie Estimates and Higher Side-Dish Consumption Intentions. Journal of Consumer Research, 34(3), 301-314.

Cowburn, G. and Stockley, L. (2005). Consumer understanding and use of nutrition labelling: a systematic review. Public Health Nutrition, 8(1), 21–28.

Crosetto, P., Lacroix, A. M., Muller, L., Ruffieux, B. (2018). Nutritional and economic impact of 5 alternative front-of-pack nutritional labels: experimental evidence. Working Paper GAEL, 11. 40 p.

De la Cruz-Góngora, V., Torres, P., Contreras-Manzano, A., Jáuregui de la Mota, A., Mundo-Rosas, V., Villalpando, S., … Rodriguez-Oliveros, G. (2017). Understanding and acceptability by Hispanic consumers of four front-of-pack food labels. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 14(1).

Deschasaux, M., Huybrechts, I., Murphy, N., Julia, C., Hercberg, S., Srour, B., … Touvier, M. (2018). Nutritional quality of food as represented by the FSAm-NPS nutrient profiling system underlying the Nutri-Score label and cancer risk in Europe: Results from the EPIC prospective cohort study. PLoS Med, 15(9), e1002651.

Draper, A. K. K., Adamson, A. J. J., Clegg, S., Malam, S., Rigg, M., & Duncan, S. (2013). Front-of-pack nutrition labelling: are multiple formats a problem for consumers? European Journal of Public Health, 23(3), 517–521.

Ducrot, P., Méjean, C., Julia, C., Kesse-Guyot, E., Touvier, M., Fezeu, L., … Peneau, S. (2015a). Effectiveness of Front-Of-Pack Nutrition Labels in French Adults: Results from the NutriNet-Sante Cohort Study. Plos One, 10(10). https://doi.org/10.1371/journal.pone.0140898

Ducrot, P., Méjean, C., Julia, C., Kesse-Guyot, E., Touvier, M., Fezeu, L. K. K., … Péneau, S. (2015b). Objective Understanding of Front-of-Package Nutrition Labels among Nutritionally At-Risk Individuals. Nutrients, 7(8), 7106–7125.

Dummer, J. (2012). Sodium reduction in Canadian food products with the health check program. Canadian Journal of Dietetic Practice {&} Research, 73(1), e227-232.

Egnell, M., Ducrot, P., Touvier, M., Allès, B., Hercberg, S., Kesse-Guyot, E., & Julia, C. (2018a). Objective understanding of Nutri-Score Front-Of-Package nutrition label according to individual characteristics of subjects: Comparisons with other format labels. PLOS ONE, 13(8), 1–16.

Egnell, M., Kesse-Guyot, E., Galan, P., Touvier, M., Rayner, M., Jewell, J., … Julia, C. (2018b). Impact of front-of-pack nutrition labels on portion size selection: an experimental study. Nutrients, 10(9), 1268.

Egnell, M., Talati, Z., Hercberg, S., Pettigrew, S. & Julia, C. (2018c). Objective Understanding of front-of-package nutrition labels: An international comparative experimental study across 12 countries. Nutrients, 10(10), 1542.

Egnell, M., Crosetto, P., d'Almeida, T., Kess-Guyot, E., Touvier M., … Julia, C. (2019). Modelling the impact of different front-of-package nutrition labels on mortality from non-communicable chronic disease. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 2019, 16:56.

Finkelstein, E. A. A., Li, W. Y., Melo, G., Strombotne, K., & Zhen, C. (2018). Identifying the effect of shelf nutrition labels on consumer purchases: results of a natural experiment and consumer survey. American Journal of Clinical Nutrition, 107(4), 647–651.

Graham, D. J. J., Lucas-Thompson, R. G. G., Mueller, M. P. P., Jaeb, M., & Harnack, L. (2017). Impact of explained v. unexplained front-of-package nutrition labels on parent and child food choices: a randomized trial. Public Health Nutrition, 20(5), 774–785.

Gregori, D. (2014). Evaluating food front-of-pack labelling: a pan-European survey on consumers' attitudes toward food labelling. International Journal of Food Sciences and Nutrition, 65(2), 177–186

Grunert, K. G. and Wills, J. M. (2007). A review of European research on consumer response to nutrition information on food labels. Journal of Public Health, 15(5), 385–399.

Grunert, K. G., Fernández-Celemín, L., Wills, J. M., Storcksdieck genannt Bonsmann, S., & Nureeva, L. (2010). Use and understanding of nutrition information on food labels in six European countries. Z Gesundh Wiss, 18(3), 261–277. https://doi.org/10.1007/s10389-009-0307-0

Hamlin, R. (2015). Front of Pack Nutrition Labelling, Nutrition, Quality and Consumer Choices. (2015) Current Nutrition Reports, 4:323–329. DOI 10.1007/s13668-015-0147-1

Harbaugh, R., Maxwell, J. W., & Roussillon, B. (2011). Label Confusion: The Groucho Effect of Uncertain Standards. Management Science, 57(9), 1512–1527.

Hawley, K. L. L., Roberto, C. A. A., Bragg, M. A. A., Liu, P. J. J., Schwartz, M. B. B., & Brownell, K. D. D. (2013). The science on front-of-package food labels. Public Health Nutrition, 16(3), 430–439.

Hodgkins, C., Barnett, J., Wasowicz-Kirylo, G., Stysko-Kunkowska, M., Gulcan, Y., Kustepeli, Y., … Raats, M. (2012). Understanding how consumers categorise nutritional labels: A consumer derived typology for front-of-pack nutrition labelling. Appetite, 59(3), 806–817.

Joint Research Centre (2020), Front-of-pack nutrition labelling schemes: a comprehensive review Authors: S Storcksdieck genannt Bonsmann, G Marandola, E Ciriolo, R van Bavel, J Wollgast. EUR 29811 EN, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2020, ISBN 978-92-76-08970-4, doi:10.2760/180167, JRC113586.

Julia, C., Ducrot, P., Lassale, C., Fézeu, L., Méjean, C., Péneau, S., … Kesse-Guyot, E. (2015). Prospective associations between a dietary index based on the British Food Standard Agency nutrient profiling system and 13-year weight gain in the SU.VI.MAX cohort. Preventive Medicine, 81, 189–194.

Julia, C., Blanchet, O., Méjean, C., Péneau, S., Ducrot, P., Allès, B., … Hercberg, S. (2016). Impact of the front-of-pack 5-colour nutrition label (5-CNL) on the nutritional quality of purchases: an experimental study. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 13(1).

Julia C. & Hercberg, S. (2017). Nutri-Score: Effectiveness of the Nutrition Label introduced in France. Ernahrungs Umschau, 64(12), M685–M691.

Kanter, R., Vanderlee, L., & Vandevijvere, S. (2018). Front-of-package nutrition labelling policy: global progress and future directions. Public Health Nutrition, 21(8), 1399–1408.

Liu, X., Lopez, R., & Zhu, C. (2015). Can Voluntary Nutrition Labeling Lead to a Healthier Food Market? 2016 Allied Social Sciences Association (ASSA) Annual Meeting, January 3-5, 2016, San Francisco, California 212818, Agricultural and Applied Economics Association.

Machleit, K. A., & Mantel, S. P. (2001). Emotional response and shopping satisfaction: Moderating effects of shopper attributions. Journal of Business Research, 54(2), 97-106

Malam S., Clegg, S., Kirwan, S., McGinigal, S., in association with Raats, M., Barnett, J., … Dean, M. (2009). Comprehension and use of UK nutrition signpost labelling schemes. London: Food Standards Agency. Retrieved from http://www.food.gov.uk/multimedia/pdfs/pmpreport.pdf

Méjean C., Macouillard, P., Péneau, S., Hercberg, S., Castetbon, K., Peneau, S., … Castetbon, K. (2013). Consumer acceptability and understanding of front-of-pack nutrition labels. Journal of Human Nutrition and Dietetics, 26(5), 494–503.

Miklavec, K., Pravst, I., Raats, M.M. and Pohar, J (2016). Front of package symbols as a tool to promote healthier food choices in Slovenia: Accompanying explanatory claim can considerably influence the consumer's preferences. Food Research International, 90, 235–243.

Möser, A., Hoefkens, C., Van Camp, J., Verbeke, W., Moser, A., Hoefkens, C., … Verbeke, W. (2010). Simplified nutrient labelling: consumers' perceptions in Germany and Belgium. Journal Fur Verbraucherschutz Und Lebensmittelsicherheit-Journal of Consumer Protection and Food Safety, 5(2), 169–180.

Newman, C. L. L., Howlett, E., & Burton, S. (2014). Shopper Response to Front-of-Package Nutrition Labeling Programs: Potential Consumer and Retail Store Benefits. Journal of Retailing, 90(1), 13–26.

Newman, C. L., Burton, S., Andrews, J. C., Netemeyer, R. G., & Kees, J. (2018). Marketers' use of alternative front-of-package nutrition symbols: An examination of effects on product evaluations. Journal of the Academy of Marketing Science, 46(3), 453–476.

Nikolova, H. D. and Inman, J. J. (2015). Healthy Choice: The Effect of Simplified Point-of-Sale Nutritional Information on Consumer Food Choice Behavior. Journal of Marketing Research. 52(6), 817 – 835.

Ni Mhurchu, C., Eyles, H., Choi, Y.-H. H., Mhurchu, C. N., Eyles, H., Choi, Y.-H. H., … Choi, Y.-H. H. (2017). Effects of a Voluntary Front-of-Pack Nutrition Labelling System on Packaged Food Reformulation: The Health Star Rating System in New Zealand. Nutrients, 9(8).

Ni Mhurchu, C., Eyles, H., Jiang, Y., & Blakely, T. (2018). Do nutrition labels influence healthier food choices? Analysis of label viewing behaviour and subsequent food purchases in a labelling intervention trial. Appetite. 121:360-365

Provencher, V., Polivy, J., & Herman, C. P. (2009). Perceived healthiness of food. If it's healthy, you can eat more! Appetite, 52(2), 340–344f.

Roodenburg, A. J. C., van Ballegooijen, A. J., Dötsch-Klerk, M., van der Voet, H., & Seidell, J. C. (2013). Modelling of Usual Nutrient Intakes: Potential Impact of the Choices Programme on Nutrient Intakes in Young Dutch Adults. PLoS ONE. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0072378

Roseman, M. G., Joung, H.-W., & Littlejohn, E. I. (2018). Attitude and Behavior Factors Associated with Front-of-Package Label Use with Label Users Making Accurate Product Nutrition Assessments. Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics, 118(5), 904–912.

Sanjari, S. S. S., Jahn, S., & Boztug, Y. (2017). Dual-process theory and consumer response to front-of-package nutrition label formats. Nutrition Reviews, 75(11), 871–882.

Savoie, N., Barlow, K., Harvey, K. L. L., Binnie, M. A. A., & Pasut, L. (2013). Consumer Perceptions of Front-of-package Labelling Systems and Healthiness of Foods. Canadian Journal of Public Health-Revue Canadienne De Sante Publique, 104(5), E359–E363.

Scarborough, P., Matthews, A., Eyles, H., Kaur, A., Hodgkins, C., Raats, M. M., & Rayner, M. (2015). Reds are more important than greens: How UK supermarket shoppers use the different information on a traffic light nutrition label in a choice experiment. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 12(151), 1–9

Storcksdieck genannt Bonsmann S., Fernández Celemín L., Larranaga A., Egger S., Wills J.M., Hodgkins C. and Raats M.M. on behalf of the FLABEL consortium (2010). Penetration of nutrition information on food labels across the EU-27 plus Turkey. European Journal of Clinical Nutrition, 64, 1379 - 1385.

Talati, Z., Pettigrew, S., Kelly, B., Ball, K., Dixon, H., & Shilton, T. (2016). Consumers' responses to front-of-pack labels that vary by interpretive content. Appetite, 101, 205–213.

Van Camp, D., De Souza Monteiro, D. M., Hooker, N. H. H., Monteiro, D. M. D., & Hooker, N. H. H. (2012). Stop or go? How is the UK food industry responding to front-of-pack nutrition labels? European Review of Agricultural Economics, 39(5), 821–842

Vyth, E. L. L., Steenhuis, I. H. M. H. M., Roodenburg, A. J. C. J. C., Brug, J., & Seidell, J. C. C. (2010). Front-of-pack nutrition label stimulates healthier product development: a quantitative analysis. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 7(65)